

POEMARI

VICENT ANDRÉS ESTELLÉS

CANÇÓ DE BRESSOL

Jo tinc una Mort petita,
meua i ben meua només.
Com jo la nodresc a ella,
ella em nodreix igualment.
Jo tinc una Mort petita
que trau els peus dels bolquers.
Només tinc la meua Mort
i no necessite res.
Jo tinc una Mort petita
i és, d'allò meu, el més meu.
Molt més meua que la vida,
amb mi va i amb mi se'n ve.
És la meua ama, i és l'ama
del corral i del carrer
de la llimera i la parra
i la flor del taronger.

HAVEM ESCRIT PAPERS

*"Sàpien-ho: em dic Ningú, i Ningú m'anomene
ODISSEA"*

Havem escrit papers, innumbrables papers.
Havem dit on nasquérem i quin dia nasquérem
de quin mes i quin any; havem dit nostre sexe;
havem dit nostre estat; havem dit nostre ofici;
havem dit on vivim... I havem firmat després.
Havem dit nostre nom i després el cognom
patern i en altre lloc nostre cognom matern.
Havem firmat moltíssims, innumbrables papers.
Ens semblava impossible que en poguessen ser tants.
Cada dia tornem a escriure més papers.
Mirem el nostre nom com si no fos el nostre:
som naufrags: hem perdut l'emoció del nom...
Sàpien-ho: em dic Ningú, i Ningú m'anomene.
No tinc nom. No tinc casa. No tinc anys. No tinc pàtria.
Sóc un paper, només: un arbre de papers.
I crec, malgrat açò, en la immortalitat
de l'ànima: no crec que un, en morir, es torne
paper, un full amb dades, un muntó de papers

NO ESCRIC ÈGLOGUES

*" Irats e gauzens me'n partray
s'ieu ja la vey, l'amor de lonh.
JOFRE RUDEL"*

No hi havia a València dos cames com les teues.
Dolçament les recorde, amb els ulls plens de llàgrimes,
amb una teranyina de llàgrimes als ulls.
On ets? On són les teues cames tan adorables?
Recórrec l'Albereda, aquells llocs familiars.
Creue les nits. Evoque les baranes del riu.
Un cadàver verdós. Un cadàver fosfòric.
L'espectre de Francisco de la Torre, potser.
No hi havia a València dos cames com les teues.
Llargament escriuria sobre les teues cames.
Com si anasses per l'aigua, entre una aigua invisible,
entre una aigua claríssima, venies pel carrer.
La carn graciosa i fresca com un cànter de Serra.
I jo t'evoque dreta sobre les teues cames.
Carregaven els hòmens els ventruts camions.
Venien autobusos de Gandia i Paterna.
Eixien veus dels bars, l'olor d'oli fregit.
Tu venies solemne sobre les teues cames.
Oh la solemnitat de la teua carn tendra,
del teu cos adorable sobre les llargues cames!
Carrer avall, venies entre els solars, els crits,
els infants que jugaven en eixir de l'escola,
la dona arreplegava la roba del terrat,
l'home recomponia lentament un rellotge
mentre un amic parlava dels seus anys de presó
per coses de la guerra, tu venies solemne,
amb més solemnitat que el crepuscle, o amb una
dignitat que el crepuscle rebia de tu sola.
Tota la majestat amada del crepuscle.
No hi havia a València dos cames com les teues,
amb la viva alegria de la virginitat.
Sempre venies, mai no arribaves del tot,
i jo et volia així, i jo ho volia així:
nasquí per guardar-te, per veure com venies.
Inútilment recórrec els crepuscles, les nits.
Hi ha els hòmens que carreguen lentament camions.
Hi ha els bars, l'oli fregit, les parelles d'amants.
Jo recorde unes cames, les teues cames nues,
les teues llargues cames plenes de dignitat.
No hi havia a València dos cames com les teues.
Un cadàver verdós, un cadàver fosfòric
va tocant les anelles, va preguntant per tu.
Es desperta Ausiàs March en el vas del carner.
Jo no sé res de tu. Han passat segles, dies.
Inútilment recórrec València. No escric Èglogues.

ELS AMANTS

*" La carn vol carn.
AUSIÀS MARCH"*

«No hi havia a València dos amants com nosaltres.

Feroçment ens amàvem des del matí a la nit.
Tot ho recorde mentre vas estenent la roba.
Han passat anys, molts anys; han passat moltes coses.
De sobte encara em pren aquell vent o l'amor
i rodolem per terra entre abraços i besos.
No comprenem l'amor com un costum amable,
com un costum pacífic de compliment i teles
(i que ens perdone el cast senyor López-Picó).
Es desperta, de sobte, com un vell huracà,
i ens tomba en terra els dos, ens ajunta, ens empeny.
Jo desitjava, a voltes, un amor educat
i en marxa el tocadiscos, negligentment besant-te,
ara un muscle i després el peçó d'un orella.
El nostre amor és un amor brusc i salvatge,
i tenim l'enyorança amarga de la terra,
d'anar a rebolcons entre besos i arraps.
Què voleu que hi faça! Elemental, ja ho sé.
Ignorem el Petrarca i ignorem moltes coses.
Les Estances de Riba i les Rimas de Bécquer.
Després, tombats en terra de qualsevol manera,
compremem que som bàrbars, i que això no deu ser,
que no estem en l'edat, i tot això i allò.

No hi havia a València dos amants com nosaltres,
car d'amants com nosaltres en són parits ben pocs.»

ACÍ

*" Deixant amics e fills plorant entorn
AUSIÀS MARCH"*

Ací estigué la casa on visqué Ausiàs March.
D'ací el tragueren, mort, amb els peus per davant,
envers la catedral. Carrer de Cabillers,
la Plaça de l'Almoina. Penses els darrers anys
d'Ausiàs March, perplex amb la vivacitat
dels poetes locals, de l'Horta de València.
Jo sóc aquest que em dic... Es colpejava el pit,
el puny com una pedra, insistint foscament.
I s'en tornava a casa, irritat, en silenci,
barallant l'epigrama ple de dificultats,
unes banalitats del tot insuportables.
Un dia es va morir com es mor tot el món.
Jo sóc aquest que em dic... Agafats de les mans,
vàrem llegir la làpida. I seguïrem, després,
pel carrer de la Mar. Ens atreia la casa.

I altre dia tornàrem. I hem tornat molts de dies.
Carrer de Cabillers, la Plaça de l'Almoïna.
Hem entrat a la Seu; hem vist la sepultura
d'Ausiàs; hem mirat aquell Sant Vicent, vell,
que pintà Jacomart. Tornem algunes voltes.
El carrer de la Mar, el de les Avellanes.
Ací estigué la casa on visqué Ausiàs March.
Ací, de cos present, estigué Ausiàs March.
De cos present. Jo sóc aquest.. Un sagristà
de la Seu em contava com referen el cos
d'Ausiàs, amb fils-ferro, enllaçant trossos d'ossos.
Un migdia de llum exasperada, anàrem
a Beniarjó; collires unes flors en un marge:
les volies deixar en aquelles ruïnes.
Creuàrem en silenci les ruïnes, pensàrem
Ausiàs March allí, l'esclava de cinc mesos,
amb el fill bord creixent-li; retornàrem després
a Gandia; tu duïes les flors a la mà.
En eixir de Gandia les llançares a l'aire,
a l'aire de Gandia i de Tirant lo Blanc.
Jo sóc aquest que em dic... Carrer de Cabillers,
la Plaça de l'Almoïna. La teua mà en la meua
com un grapat de terra, arrelats l'un en l'altre.

TEMPS

*" Lo temps és tal que tot animal brut
AUSIÀS MARCH"*

Una guitarra amarga, la guitarra profunda,
pujava didals d'aigua d'un aljub remotíssim,
dies llunyans, amarga la guitarra, profunda,
el secà de Paterna, nits de cel ample, grills,
pouava lentament didals d'aigua amargosa,
ressonava la pedra en una aigua remota,
t'esgarraves la carn, dies salvatges, dies,
una guitarra amarga, la mare agrunsa el fill,
la cadira baixeta, el corral, la figuera,
dalt del pati ballaven amb farolets encesos,
la guitarra profunda, arribaven les ràfegues
d'una música nova dita « la carioca»,
nits de l'horta, les nits, el camí de Godella,
l'Alqueria del Pi, una guitarra amarga,
amarga, amarga, amarga, didals d'aigua d'aljub,
didals d'aigua profunda, la guitarra profunda,
darrere de la murta sonava la guitarra,
mossegaven els cucs les fulles de morera,
nadàveu en la séquia de Tormos i després
dansàveu damunt l'herba, grotescament dansàveu,
batallons de dacsars arribaven al poble
amb les fulles verdíssimes, després aquell diumenge
va començar la guerra, i va arribar la guerra
plena de camions, pistoles i banderes,
el foc dels sacrilegis, la sang sobre l'asfalt,

“Hijo, me alegraré que al recibo de ésta...”
una guitarra amarga, la guitarra profunda,
el pare, dret, al carro la nit del bombardeig,
el carro trontollava, nit endins, vers la Bíblia,
s’ha mort el pare, ha mort Antònia, ha mort
el Saboner, flotaven les minetes enceses
dins les tassetes d’oli, saps qui s’ha mort?, les llargues
campanes del meu poble que no s’acaben mai,
que es planyen lentament, una guitarra amarga
pouava amargament didals d’aigua d’aljub,
un aljub remotíssim, un Parenostre per...,
una guitarra amarga, la guitarra profunda,
s’ha perdut en el pati, estava entre els canyars,
la séquia de Montcada, com un brau argilós,
Benifaraig, Carpesa, Poble Nou, Borbotó,
Jaume Bru, per l’amor de Déu, no em deixes sol,
els corcons rosegaven les fustes de la taula,
es morí la figuera del corral de ma casa,
ningú no sabrà dir quan o de què es moria,
desesperadament, amargament sonava
una guitarra oculta, la guitarra profunda,
una guitarra amarga, amarga i profundíssima,
i poua didals d’aigua d’un aljub remotíssim.

ASSUMIRÀS LA VEU D’UN POBLE...

Assumiràs la veu d’un poble,
i serà la veu del teu poble,
i seràs, per a sempre, poble,
i patiràs, i esperaràs,
i aniràs sempre entre la pols,
et seguirà una polseguera.
I tindràs fam i tindràs set,
no podràs escriure els poemes
i callaràs tota la nit
mentre dormen les teues gents,
i tu sols estaràs despert,
i tu estaràs despert per tots.
No t’han parit per a dormir:
et pariren per a vetlar
en la llarga nit del teu poble.
Tu seràs la paraula viva,
la paraula viva i amarga.
Ja no existiran les paraules,
sinó l’home assumint la pena
del seu poble, i és un silenci.
Deixaràs de comptar les síl·labes,
de fer-te el nus de la corbata:
seràs un poble, caminant
entre una amarga polseguera,
vida amunt i nacions amunt,
una enaltida condició.

No tot serà, però, silenci.
Car diràs la paraula justa,
la diràs en el moment just.

No diràs la teua paraula
amb voluntat d'antologia,
car la diràs honestament,
iradament, sense pensar
en ninguna posteritat,
com no siga la del teu poble.
Potser et maten o potser
se'n riguen, potser et delaten;
tot això són banalitats.
Allò que val és la consciència
de no ser res si no s'és poble.
I tu, greument, has escollit.
Després del teu silenci estricto,

SABIA QUE VINDRIES

Sabia que vindries, que ja era
l'hora de parar taula dignament,
d'obrir la porta i enramar el vent
amb les paraules de la primavera.

Amor i més amor d'aquell que espera,
amor i més amor d'aquell que sent
la pentecosta de l'amor, l'advent,
i en el vent el gran crit de la bandera.

Tenia a punt, amor, totes les coses
perquè sabia que vindries, ara,
amb un escàndol de sonets i roses.

Amor i més amor i més encara,
i avemaries i vitralls i aloses,
i tots els blats novells de la tarara.

EM POSAREU ENTRE LES MANS LA CREU

Em posareu entre les mans la creu
o aquell rosari humil, suat, gastat,
d'aquelles hores de tristesa i por,
i ja ninguna amenitat. Després

tancareu el taüt. No vull que em vegem.
A l'hora justa vull que a Burjassot,
a la parròquia on em batejaren,
toquen a mort. M'agradaria, encara,

que alguna dona del meu poble isqués
al carrer, inquirint: «¿Que qui s'ha mort?».
I que li donen una breu notícia:

«És el fill del forner, que feia versos».
Més cultament encara: «El nét major
de Nadalet.» Poseu-me les ulleres.

AMB LA DIGNITAT AMARGA DELS POBLES

com olia la flor de taronger
com olia a la matinada
sempre volíem fer l'amor amb la finestra oberta

boscós d'aigua rossinyols d'escuma
els dies clars de les pescateries
posa una llima dins un got

cantava entre els llozers
dessota la lluna gran de l'horta
cantava com cantava el rossinyol entre els llozers

sota l'arbercoquer puja l'aigua la sínia
la puja molt cansada
després li cau a terra i la torna a pujar

arbres de l'aigua dies de la meua infantesa
el nu tendral i sòlid d'aquesta criatura
es contempla un moment a l'espill

venia l'aire de la mar
véiem el llit de ferro si necessiten
alguna cosa criden

li ho direu a pere quart
li ho direu però amb moltíssima cura a poc a poc
¿com es deia aquell poeta que era fill d'un forner
de burjassot?

L'OFICI

“Lo jorn sencer tostemp sospir”.
JOAN TIMONEDA

VENIES d'una llarga família de forners
i a tu t'agradaria ser forner, com els teus,
i entrar feixos de llenya, de pinassa, en el forn,
i fer el rent, en caure el dia, com el feien,
i a mitjanit anar al forn per a pastar,
creuar amb una ràpida ganiveta la pasta,
i escombrar lentament, prendre-li foc al forn,
ficar el cap al forn, aquell infern de flames
que olia intensament als matins del Garbí,
pujar a l'alcavor, aquell calor humit.
I deixar caure el pa, aquell pa cruixidor,
i alegre, a les paneres, i tripular el forn,
fer-li créixer el foc, o fer-li-lo minvar.
Tu series forner, com ho foren els teus.
I al costat del teu pare aprengueres l'ofici,

nit a nit, dia a dia, i ara en tens l'enyorança.
Una amarga enyorança per a tota la vida
et creua el pit de banda a banda amb aquell ràpid
senyal de ganiveta que no pots oblidar.
Allò que més t'agrada, d'on et vénen els versos,
els arraps en la carn, aquells dies salvatges
quan entraves els feixos de pinassa en el forn.

RES NO M'AGRADA TANT.

Res no m'agrada tant
com enramar-me d'oli cru
el pimentó torrat, tallat en tires.

cante, llavors, distret, raone amb l'oli cru, amb els
[productes de la terra.
m'agrada molt el pimentó torrat,
mes no massa torrat, que el desgracia,
sinó amb aquella carn mollar que té
en llevar-li la crosta socarrada.

l'expose dins el plat en tongades incitants,
l'enrame d'oli cru amb un pessic de sal
i suque molt de pa,
com fan els pobres,
en l'oli, que té sal i ha pres una sabor del pimentó torrat.

després, en un pessic
del dit gros i el dit índex, amb un tros de pa,
agafe un tros de pimentó, l'enlaire àvidament,
eucarísticament,

me'l mire en l'aire.
de vegades arribe a l'èxtasi, a l'orgasme.

cloc els ulls i me'l fot.

DIRAN DE MI

Diran de mi: fou un obscur poeta.

Altres diran: un poeta notable.

Encara més: hi haurà un bròfec que em diga
un pedregós poeta i vil geògraf.

O no diran, tan se val, res de mi.

Un molt tenaç professor alemany,
excavador entossudit a Ibèria,
traurà senyals i guies dels meus versos,
orientant, des d'ells, les seues passes.
M'editarà, inencontrablement,

amb els ajuts d'un jove català.

T'ho torne a dir: això no em preocupa.

En arribar a aquest punt, no sabria
negar-te, amic, que allò que em preocupa
–i és excessiu el mot: t'ho puc jurar–
és que ningú mai no tindrà interès
per l'home humil i molt senzill que sóc.

Em dol això, si vols que et siga franc.
També, però, ho trobe natural...
Tot és així, i no hi podem fer res.

Et puc ben dir i assegurar, distret,
que he estat feliç, i vulgarment feliç,
tot navegant per les diverses mars.

Em mire amb molt d'amor aquest fragment
de fang mesquí, que ignore a què pertany;
me'l vaig trobar un vespre a alguna platja
d'un lloc remot i solitari, brut:
viu uns conills que a poc a poc eixien,
amb curios i cautíssim propòsit.

Ah, sí. Després, hi ha la posteritat.

Però això, a mi, no m'importa avui massa.

M'ACLAME A TU, MARE DE TERRA SOLA.

M'aclame a tu, mare de terra sola.
Arrape els teus genolls amb ungles brutes.
Invoque un nom o secreta consigna,
mare de pols, segrestada esperança.

Mentre el gran foc o la ferocitat
segueix camins, segueix foscos camins,
m'agafe a tu, os que més estimava
i cante el jorn del matí il·limitat.

El clar camí, el pregon idioma
un alfabet fosforescent de pedres,
un alfabet sempre amb la clau al pany,

el net destí, la sendera de llum,
sempre, a la nit, il·luminant, enterc,
un bell futur, una augusta contrada!

Seràs el rent que fa pujar el pa,
seràs el solc i seràs la collita,
seràs la fe i la medalla oculta,
seràs l'amor i la ferocitat.

Seràs la clau que obre tots els panys,

seràs la llum, la llum il·limitada,
seràs confï on l'aurora comença,
seràs forment, escala il·luminada!

Seràs l'ocell i seràs la bandera,
l'himne fecund del retorn de la pàtria,
tros esquinçat de l'emblema que puja.

Jo pujaré piament els graons
i en arribar al terme entonaré
el prec dels béns que em retornaves sempre!

HE AIXECAT, MENTRE ESCRIVIA, EL CAP

He aixecat, mentre escrivia, el cap
i amb ulls cansats de la cal·ligrafia
he vist enllà, damunt d'una tauleta
que hi ha al racó del nostre menjador,
entre papers i llibres que m'estime,
com un ocell de ritme popular,
com un gresol, una fotografia
de fa mil anys o de fa quatre dies:
tu i jo, Isabel, feliços d'un amor,
i més enllà les Sitges del meu poble.
La veig sovint i et recorde moltíssim,
el cos esvelt, com un cànter de Nàquera
i un breu ocell de tristesa als teus ulls.
M'ha ajudat molt, de nit, mentre escrivia
entre papers i fortuïtes síl·labes.
Com qui, a la nit, intenta orientar-se
amb mans, amb ulls, jo t'evoque i et mire
aquell instant de l'any 48.
Tu vares fer que creguéis altre cop
i m'has donat la teua companyia,
el teu discret silenci, el teu ajut.
Aquesta nit t'he mirat novament.
Et tinc i et veig com et veié el meu cor
el dia aquell de la fotografia.
Dorms, ara, al llit, i dormen els teus fills.
En aquest gran silenci de la casa
jo et vull deixar, amant, amats per sempre,
un ram convuls de síl·labes de vidre.
Al dematí potser et floriran
entre les mans de tímidesa invicta,
i volaran des d'ell brisa i colomes.
Creix el mural de calç i de coets,
amb claredats i explosions de mar,
per un amor que se'ns enduu plegats.
Secret amor, estendard lluminós,
barres de sang sobre un blanc intocable,
aquest amor salvatge d'un país
que havem creuat, estimant-nos moltíssim,
des d'Alacant a Castelló, amb els ulls
plens d'una llum, una gota de llum.

Dic el teu nom en aquest punt mateix.
Dic Isabel i canten els canyars
i pels carrers diversos de València
passen amants que es besen a la boca,
amb molt d'amor presos per la cintura,
atarantats d'una olor de gesmils.
Dic el teu nom i amb casta reverència
el posaré en un pitxer amb aigua.
Dic Isabel i seguec el camí.

CANÇÓ DE LA ROSA DE PAPER

Homenatge a José Martí

Ella tenia una rosa,
una rosa de paper,
d'un paper vell de diari,
d'un diari groc del temps.

Ella volia una rosa,
i un dia se la va fer.
Ella tenia una rosa,
una rosa de paper.

Passaren hivern i estiu,
la primavera també,
també passà la tardor,
dies de pluja i de vent.

I ella tenia la rosa,
una rosa de paper.
Va morir qualsevol dia
i l'enterraren després.

Però al carrer on vivia,
però en el poble on visqué,
les mans del poble es passaven
una rosa de paper.

I circulava la rosa,
però molt secretament.
I de mà en mà s'hi passaven
una rosa de paper.

El poble creia altra volta
i ningú no va saber
què tenia aquella rosa,
una rosa de paper.

Fins que un dia d'aquells dies
va manar l'ajuntament
que fos cremada la rosa,
perquè allò no estava bé.

Varen regirar les cases:
la rosa no aparegué.
Va haver interrogatoris;
ningú no en sabia res.

Però, com una consigna,
circula secretament
de mà en mà, per tot el poble,
una rosa de paper.

LA MORT INVICTA

Trontollaven els trens, els miserables trens,
creuant tota la nit, plens de morts, d'ofegats,
amb aquell llum groguenc en totes les finestres,
un estrèpit de ferros, els trens perden llistons;
els miserables trens que creuaven la nit,
les llomes de la guerra blavoses amb la lluna,
tots els morts de la guerra desenterrats, desfets,
el ventre petulant de la recent casada
entre tanta misèria, entre tant d'estupor,
el melic graciós, el ventre de sis mesos,
tots els morts de la guerra, tots els morts de la terra,
els miserables trens que duïen els ferits,
els miserables trens que creuaven la nit
amb un cruixir de ferros i un cruixir de llistons,
benes plenes de sang, aquells pèls plens de sang,
tota la nit rodava el miserable tren
amb tots els llums encesos, sense oli en les rodes,
mudes llomes blavoses sota la lluna,
el ventre de sis mesos, la fam, la por, l'espant.
Un silenci, una pols, l'amarga polseguera.
Tornaven els cadàvers amb els ossos podrits.
Duïen les espartenyas esventrades, la sang
en qualls secs, unes mosques, unes mosques grossíssimes.

OFICI PERMANENT A LA MEMÒRIA DE JOAN B. PESET QUE FOU AFUSELLAT A PATERNA EL 24 DE MAIG DE 1941.

VI
24 DE MAIG DE 1941

un dia jo no sé quin
arribaràs oh Mort per mi
i no serà necessari que
llegesques el meu nom
sabràs qui sóc i on sóc
i em llevaré prestament
i sortiré amb tu al passadís
el gran fred de la matinada

darrerament m'acomiaré
dels meus companys amb la mirada
i et seguiré i passaré els tràmits
sense dir res
pujaré
al camió
i em duràs al lloc
no m'hauran d'embenar els ulls
hauré d'escoltar els ferros
dels fusells les descàrregues
Mort
oh Mort
jo no vull la mort vull la vida
que podrà ser útil encara
muller fills germans
adéu
i tu
ciutat
ciutat que oblides massa fàcilment
i hauràs de porgar les teues culpes
adéu
Godella
ermita de sant salvador
cames lleugeres de la tarara
pins
carrers
fills

L'AMIC

A Vicent Ventura, quan era a l'exili.

Amic del cor, de l'ànima, del fetge,
jo no sé fer rellotges, jo voldria
anar plorant pel boulevard, la boira,
i preguntar-li a Brassens si has dinat.
Enamorats que es palpen en el metro,
pàtries del neon, sonets greixosos,
el baf de col bullida, la nostàlgia,
la llarga escala d'escalons de fusta.
Que estic trist, que et recorde, que no puc,
un ofegat en el bocoi del vi,
músiques de Vivaldi per l'estora.
Torne a la vida miserablement
ple de papers, desistiments, silenci,
amb calcetins de llana tots els dies.

ACÍ EM PARIREN I ACÍ ESTIC.

Ací em pariren i ací estic.
I com que em passen certes coses,
ací les cante, ací les dic.
Ací em pariren, ací estic.

Ací treballe i done besos.
Ací agonitze i ací em ric.
Ací defense unes collites.
Deu veritats i quatre mites.
Ací em pariren i ací estic,
pobre de béns i ric de dies,
pobre de versos, d'afanys ric.
Cant l'amor i les parelles
que viuen, beuen i se'n van.
Cante un amor de contraban.
Cant l'amor, cante els amants.
No sé tampoc si açò són cants.
Dic les coses que vénen, van,
tornen un dia, altre se'n van,
l'esperança de contraban.

AQUEST OBSCUR FILL D'UN PAÍS PETIT

Aquest obscur fill d'un país petit
vol evocar, en tu, els exiliats,
els qui han patit captiveri i exili
per un poder omnímode i inic.
Ha rescatat l'idioma i la llàntia
i et canta a tu, al cap de dos mil anys,
quan hom no sap si ets mort o viu encara.
Et deixaré una àmfora i uns blats
i et deixaré una llàntia encesa
que mai ningú no la podrà apagar.
Oh tu, companys de tenebres i lluita!
Pel que hem patit, amargs i conscients,
per la feroç manca de llibertat,
per aquest vent, per aquestes banderes,
pel retrobat goig de la llengua pròpia
que hem rescatat, escarbotant la terra,
i a poc a poc refem penosament
amb molt d'amor, i còlera també.
Oh clandestí!, oh tu, dolgut Ovidi!
mai no oblidat, mai oblidat pel poble
que ha respectat, a la nit, el teu nom
fosforescent de patiment i pena.
Farem l'amor, beurem els gots de vi,
i entre aquells mots, calents d'intimitat,
direm el teu, tu que més has patit
ho comprendràs on sigues, i et riuràs.

NO PUC DIR EL TEU NOM. O EL DIC NEGLIGENTMENT.

No puc dir el teu nom. O el dic negligentment.
No puc dir el teu nom. Certs dies, certes nits,
em passen certes coses. Tinc el desig de tu.
Esdevens, aleshores, la meua sola pàtria.
No puc dir el teu nom, esvelta, tendra, càlida.
Terriblement esvelta, dempeus, com una pàtria.

No puc dir el teu nom, car, si el dic, l'he de dir
amb certa negligència. No puc dir el teu nom.
No és un desig a soles sexual, conjugal.
És el desig del riu, i el llençol, i la brossa.
És un instint de pàtria. És el desig de l'arbre,
i el cel, i del cànter, i el pitxer, i l'argila.
De ser i de ser tot, plenament: tenir pàtria.
I una pàtria lliure, i lluminosa, i alta.

ALBADES

Aquest és el meu poble,
pedra solar.
Damunt d'aquesta pedra
edifique el cant.
Les tristeses, les alegries,
el vi, el sou escàs,
la ceba crua aixafada
amb un colp de puny.
Per on aniria
et recordaria
com fores, com ets:
coets de les nits,
claus de l'alfabet.
Per on aniria
sempre et portaria
tatuat al cor.

RECORD

Braçats d'alfàbregues i nards.
Entre les taules del meu poble
braçats d'alfàbregues i nards,
una dolcesa caminant,
la dolcesa del cap al tard.
Entre tots els desenterrats,
el desenterrar de cullera de fusta
que espera l'hora de dinar.
Damunt les lloses del pati
hi ha les petjades caminants
del poble que encenia ciris
a la llibertat.

PER EXEMPLE

*Entre aquests dos estats és tot lo poble
e jo confès ésser d'aquest nombre.*
AUSIÀS MARCH

Els anys de la postguerra foren uns anys amargs,
com no ho foren abans els tres anys de la guerra,
per a tu, per a mi, per a tants com nosaltres,
per als mateixos homes que varen fer la guerra.
La postguerra era sorda, era amarga i feroç.
No demanava còleres, demanava cauteles,
i demanava pa, medicines, amor.
Anys de cauteles, de precaucions i tactes,
de pactes clandestins, conformitats cruels.
Ens digueren, un dia: la guerra s'ha acabat.
I botàrem els marges i arrencàrem les canyes
i ballàrem alegres damunt tota la vida.
Acabada la guerra, fou allò la postguerra.
S'apagaren els riures estellats en els llavis.
I sobre els ulls caigueren teranyines de dol.
S'anunciaven els pits, punyents, sota les teles.
Un bult d'amor creixia, tenaç a l'entreuix.
Eren temps de postguerra. S'imposava l'amor;
brutalment s'imposava sobre fam i cauteles.
I fou un amor trist, l'amor brut, esgarrat.
Un sentiment, no obstant, redimí la vilesa
que vàrem perpetrar, innocents i cruels,
plens ja de cap a peus d'obscuritat i de fang.
Res, ja, tenia objecte. La guerra, la postguerra....
I qui sap, al remat? Sols ens calia viure.
I després palpar-nos feroçment, brutalment,
arribàvem a casa i dúiem les mans buides,
i encara ens mirem ara les mans buides a voltes,
i ara sentim l'espant que llavors no sentíem
i plorem per aquella puresa que no fou,
per aquella puresa que mai no hem pogut viure
que no hem pogut tastar en cap de banda, mai.

EL VI

No podia faltar el vi damunt la taula.
Una solemnitat, un ritu que venia
des de la nit: el vi encenia la taula,
encenia la casa, encenia la vida.
Una vella litúrgia nocturna, inescrutable,
encenia la sang, palpitava en els ulls.
Una solemnitat, un ritu que venia
des de la nit, la nit febril de la caverna.
El vi begut, en casa, a l'hora de menjar.
S'oficiava el vi, lentament i greument.
Parle del vi dels pobres. El vi que ens feia forts.
Un tros de ceba crua, un rosegó de pa,
i un got de vi solemne. Parle del vi dels pobres,
begut solemnement, l'aliment de la còlera,
el vi o sosteniment de l'afany o la ràbia.
El vi de l'esperança, el vi dels sacrificis,
l'esperança rompuda, plantar cara a la vida.

DOCUMENTALS

*Car sapiats per cert que les disposicions del
món que ara corren, molt són pitjors que hom non
poria expressar, e Déus farà en breu pus terribles
joís que hom no poria pensar ni aesmar.*
ARNAU DE VILANOVA

Has viscut plenament i dolorosament
en un temps i un país, has viscut en Europa
uns anys determinats. Ara passen pel·lícules,
documentals d'aquell temps, de tanta misèria.
S'esgarrifen els fills. Sols hi havia la guerra,
les delacions, el tacte de colzes, sols la fam?
Oh sí, també hi havia, com la ceba que grilla,
un amor impensat per a tota la vida:
s'amagava en els cines, en les darreres files;
presumien, els jóvens, agafant-se del braç;
prudentment es soltaven en arribar a casa.
Els besos, els abraços? Oh sí, també n'hi havia,
com hi havia també un sentiment confús
de culpabilitat. I la barbaritat
de sobte es perpetrava, torpe, en un replanell.
Oh sí, tot era trist. Era alegre la vida.
Ara tot és distint. Fan futbol per la tele.

CRIT I NIT

Consirós cant e planc e plor
GUILLEM DE BERGADA

Les famílies de dol per a tota la vida.
La guerra, la postguerra.... Recorde aquella mare
que no li varen dir que el fill havia mort
en el front de Terol: simplement li digueren
"ha desaparegut". I va passar la guerra
esperant el seu fill. I va acabar la guerra
i esperava el seu fill. I va parar la taula,
li va posar també llençols nous en el llit,
i esperava a la porta. No ha sabut res del fill.
Morí? No s'ha sabut. Sols, desaparegut.
Es va tancar en casa amb pany i clau. Recorde
els seus crits. Els veïns tocaven a la porta,
i no obria la porta. On estava el seu fill?
Si fou mort, on fou mort? Oh, coses de la guerra!
Qui va saber això! Les famílies de dol
per a tota la vida. La guerra, la postguerra.....

TESTAMENT MURAL

*...de la mellor que mai vestís camisa.
Jordi de Sant Jordi*

EL teu nom i el meu nom, escrits en la paret,
en aquella paret plena de cors i rúbriques,
en aquella paret de voluntats darreres,
mentre s'agonitzava de l'amor o la pena;
en aquella paret de la fosca escaleta,
entre paraules tendres i paraules obscenes,
paraules que parlaven d'un amor invencible,
paraules que parlaven d'un record en carn viva,
paraules que evocaven les nits de gaudi i pètals,
i la pornografia delirant d'uns dibuixos,
en una convivència que m'agrada pensar.
En aquella paret suada pels amants,
amerada d'amors com un dur matalàs,
en aquella paret de friccions ardentes.
El teu nom i el meu nom feroçment enllaçats
quan també s'enllaçaven les nostres cames,
fosca escaleta que evoque i que no diré on és,
encara que em torturen, encara que em degollen.
El teu nom i el meu nom, ardents, en un arrap
sobre els algeps suats de la paret aquella.
El teu nom i el meu nom arrapats amb les ungles,
arrapats en la bruta paret de l'escaleta,
amb una voluntat de viure, de perviure,
amb una agonitzant cal·ligrafia dura,
entre coses obscenes i coses delicades,
exclamacions brutals d'un sexe poderós,
notacions ingènues de quadern escolar,
notes sobre la marxa dels esdeveniments,
aquell luxe d'autògrafs autèntics i primaris.
El teu nom i el meu nom, més que escrits, arrapats,
aquell amor, l'amor, amor d'ungles i dents.

CRÒNICA ESPECIAL

*Ço que en passat enbolt e confús era.
Ausiàs March*

La mort de Manolete en els fulls del diari,
mentre a Benimaclet jo t'estava esperant.
O les execucions en un pati de Nuremberg,
mentre et veia passar pel carrer de les Barques.
Un amor en un temps, quin temps, oh quin amor!
Un amor inserit per a sempre en la història.
El "Monestir de Santa Clara" creixia en l'aire.
El Tyrís ple de gent, la pudor de la gent.
Les parelles eixien, duien les galtes roges.
Les mares no sabien què fer per a sopar.
Els pares escoltaven ràdios estrangeres.

I tots pensaven que era cosa de quatre dies.
O de quatre setmanes a més posar, qui sap.
Els fills feien l'amor en el buc de l'escala.
El pare raonava amb la mare a la cuina.
Envellia la mare sobre els perols absurds,
blanquejaven les grenyes damunt l'os del seu front.
Cosa de quatre dies o de quatre setmanes.
I passaven els dies, les setmanes, els anys.
I la marxa de Mao pel continent de Xina.
Després vingué Corea. Després vingué el Vietnam.
El pare es va morir, es va morir la mare.
La filla es va casar amb un altre, anys després.
Algunes voltes troba aquell primer amant.
Cosa de quatre dies o de quatre setmanes.
Com si entre ells no hi hagués hagut la intimitat
en el buc de l'escala, raonen dels seus fills.
"El meu va a l'Institut". "La meua té pallola".
Han guanyat una trista, bruta civilitat.
Dempeus en el carrer, raonen quan es troben.
I cadascú segueix després el seu camí.
Oh l'amor inserit, quina cosa, en la història!

L'ESTAMPETA

*En aquell temps sentí d'Amor delit
mon pensar mirà lo temps present.
Ausiàs March*

ET casares de dol, com de dol vares rebre,
al poble, la primera Comunió. De dol sempre,
el dol sobre el teu cos en els dies solemnes.
Sempre de dol, les cames llargues d'adolescent
que creixia de pressa i sense vitamines,
aquelles cames llargues i quasi sense gràcia,
aquelles cames tristes, l'estiró de la guerra
que et va fer dona abans de la primera sang.
Aquelles cames que tu no sabies com
posar, que sense tu semblava que creixien.
Trista, trista València, quina amarga postguerra!
Ens ompliren d'espases la sintaxi, d'arcàngels
durament immutables a la porta dels cines,
mentre reivindicaven prades de Garcilaso,
marbres asexuals, vetlant sempre, vetlant,
vetlant sempre les armes i vetlant la retòrica,
carregaments de sucre que desapareixien
de la nit al matí, si ho viu no me'n recorde,
els camions sinistres que duïen l'estraperlo.
L'home palpava un cos adolescent, mentre ella
es menjava un pastís sense participar
en allò que al seu cos feroçment succeïa.
També, veure pel·lícules, o millor somiar:
el Colí, el Metropol, el Tyris... "En fan dos".
El Goya... Quina gana de contemplar pel·lícules!
En seguien el curs amb tota atenció
mentre les mans anaven palpant els llocs secrets.

Oh Súnion! La pantalla oferia una Súnion
d'una sal exaltada, de vida i llibertat,
de possibilitats lluminoses de viure.
"No s'havia apuntat mai a ningun partit.
Ell, de casa a la feina, i de la feina a casa.
Una nit, en la guerra, el tragueren de casa
i el mataren a Bétera, prop dels forns de la calç.
Els morts tots plens de mosques vora les carreteres..."
"No féu res, no féu res, i ell en va salvar molts".
De dol sempre, de dol per a tota la vida.

ARBRES DE POLS

*Oïu, mortals, oïu grans meravelles.
Joan Batiste Anyés*

Davant el temple de Sant Agustí, paraven
autobusos, tramvies grocs. Evoque una plaça
polsosa, d'arbres trists. Ara tot ha canviat.
Jo recorde un vell pati, i a dins una tartana.
Recorde el passadís, tot pixat, de Sant Pau.
El passadís podia, de lluny, a l'àcid úric.
La plaça era una plaça polsosa i pobletana.
Més enllà, l'Institut, oh la cultura, mare!
Aquells tramvies grocs, els autobusos blaus,
bruts de la pols llunyana de Silla i Catarroja.
I baixava una dona, i duia una cistella
i vora riu anava a la Presó Model.

CANT DE VICENT

*...a unes tres milles de la mar, a la banda
occidental del riu Guadalaviar, sobre el qual
hi ha cinc ponts...
Sir John Talbot Dillon*

PENSE que ha arribat l'hora del teu cant a València.
Temies el moment. Confessa-t'ho: temies.
Temies el moment del teu cant a València.
La volies cantar sense solemnitat,
sense Mediterrani, sense grecs ni llatins,
sense picapedrers i sense obra de moro.
La volies cantar d'una manera humil,
amb castedat diríem. Veies el cant: creixia.
Lentament el miraves créixer com un crepuscle.
Arribava la nit, no escrivies el cant.
Més avant, altre dia, potser quan m'haja mort.
Potser en el moment de la Resurrecció
de la Carn. Tot pot ser. Més avant, si de cas.
I el tema de València tornava, i se n'anava
entre les teues coses, entre les teues síl·labes,
aquells moments d'amor i aquells moments de pena,
tota la teua vida —sinó tota la vida,
allò que tu saps de fonamental en ella—

anava per València, pels carrers de València.
Modestament diries el nom d'algun carrer,
Pelayo, Gil i Morte... Amb quina intensitat
els dius, els anomenes, els escrius! Un poc més;
i ja tindries tota València. Per a tu,
València és molt poc més. Tan íntima i calenta,
tan crescuda i dolguda, i estimada també.
Els carrers que creuava una lenta parella,
els llargs itineraris d'aquells dies sense un
cèntim a la butxaca, algun antic café,
aquella lleteria de Sant Vicent de fora...
La casa que estrenàreu en estrenar la vida
definitivament, l'alegre veïnat.
El metge que buscàveu una nit a deshora,
la farmàcia de guàrdia. Ah, València, València!
El naixement d'un fill, el poal ple de sang.
Aquell sol matiner, les Torres dels Serrans
amb aquell breu color inicial de geranis.
Veus, des del menjador, per la finestra oberta,
Benimaclet ací, enllà veus Alboràia,
escoltes des del llit les sirenes del port.
De bon matí arribaven els lents carros de l'horta.
Els xiquets van a escola. S'escolta la campana
veïna de l'església. El treball, el tenaç
amor a les paraules que ara escrius i has dit sempre,
des que et varen parir un dia a Burjassot:
com mames la llet vares mamar l'idioma,
dit siga castament i amb perdó de la taula.
Ah, València, València! Podria dir ben bé:
Ah. tu, València meua! Perquè evoque la meua
València. O evoque la València de tots,
de tots els vius i els morts, de tots els valencians?
Deixa-ho anar. no et poses solemne. Deixa l'èmfasi.
L'èmfasi ens ha perdut freqüentment els indígenes.
Més avant escriuràs el teu cant a València.

M'HE ESTIMAT MOLT LA VIDA

M'he estimat molt la vida
no com a plenitud, cosa total,
sinó, posem per cas, com m'agrada la taula,
ara un pessic d'aquesta salsa,
oh, i aquest ravenet, aquell all tendre,
què dieu d'aquest lluç,
és sorprenent el fet d'una cirera.
m'agrada així la vida,
aquest got d'aigua,
una jove que passa pel carrer
aquest verd
aquest pètal
allò
una parella que s'agafa les mans i es mira als ulls,
i tot amb el seu nom petit sempre en minúscula,
com passerell,
aquell melic,
com la primera dent d'un infant.

POST-MORTEM

Hi ha dies, hi ha certs dies, ja veus ara,
estic morint-me de tristesa, plore,
pense en tu i et voldria al meu costat:
ara sí que seríem ben feliços.
Tot t'ho perdone, vida meua, tot,
t'ho perdone, ho oblida, res de res,
ara seria el teu amant sol·lícit,
tractaria d'entendre't, de comprendre't.
Que em note sol, que toque soledat,
que no puc més, recorde i et recorde,
recorde tot allò que no hem viscut.
Que estic morint-me, que vull viure, que
vull que tornes i prendre't una mà,
agafar-me a la vida, que m'acabe.

DEIXA'M QUE ET PENSE, QUE T'INVENTE; DEIXA

Deixa'm que et pense, que t'invente; deixa
la porta oberta, amor, tota la casa,
deixa obert el balcó sobre la plaça,
deixa el colp dels geranis en la reixa.

Si el rossinyol, en els llorers, es queixa,
si el vent els fulls del calendari passa,
la llima en l'alacena dins la tassa,
la lluna sempre lluna i la mateixa...

Deixa'm que et mire com volia abans,
deixa'm que et mire sense dir-te res
des del cap, des dels peus, fins a les mans.

Per a mirar-te sense més ni més,
trie els silencis i m'agraden grans,
i els faç estrelles amb el bes, després.

CANÇÓ DE LA LLUNA

La lluna de la muntanya,
la lluna que més m'agrada!
Ai, com m'agrada la lluna
la lluna de la muntanya!

És una lluna molt neta,
és una lluna molt clara,
Com és de clara la lluna,
la lluna de la muntanya!

Lluna de bosc i fageda,
la lluna que ens agermana,
la lluna de creure i creure
i mirar-nos a la cara.

La lluna de la ciutat
és una lluna gastada,
és una lluna molt trista,
és una lluna llunyana.

¿Qui pot mirar a la lluna
amb una mirada franca?
És un luxe innecessari;
vés a la teua, i a casa.

Si la mires, et fotran
un ganivet per l'espata,
et robaran la cartera,
la muller i l'esperança.

Però jo pense en la lluna,
la lluna de la muntanya,
i em sé ric d'alguna cosa
que jo no vull dir encara.

Pense en un món on els homes
es miraran cara a cara:
cada paraula que diguen
serà més que una paraula.

Pense en la lluna, la lluna,
la cosa que més m'agrada.
La vida llavors tenia
una gràcia no encetada.

Ai, com m'agrada la lluna,
la lluna de la muntanya!
La lluna de la muntanya,
la lluna que més m'agrada.